

تا بالاخره به آن نقطه مطلوب برسیم. به نظرم دم دستی‌ترین و کوتاه‌مدت‌ترین کاری که می‌توان انجام داد، همین دو نکته است که با همین قوانین موجود نیز دست‌یافتنی و شدنی است.

برای توسعه حق اعتراض چه باید کرد؟

علی صابری تولایی: به نظر من به پنج مسئله باید پاسخ داده شود به‌گونه‌ای که معطوف به توسعه حق اعتراض باشد. مسئله اول موضوع اعتراض است؛ به چه چیزی می‌شود اعتراض کرد؟ اصل ۲۷ فقط قید عدم اخلال به مبانی اسلام را قرار داده است، اما به مرور قیود دیگری اضافه شدند که قانون را هم تفسیرپذیرتر کرد؛ مثلاً مقوله نظام و فعالیت تبلیغی علیه نظام خط قرمز شده است؛ قیدی که نمی‌توان آن را به روشنی تعریف کرد. برای حل این مسئله باید بکوشیم به قیودی برگردیم که تا جای ممکن قابلیت تعریف روشن‌تری دارند. البته اقرار می‌کنم که کار خیلی سختی است. کمتر کسی به درستی می‌تواند چنین قیودی را ذکر کند؛ مثلاً درباره آزادی در اندیشه سیاسی و در فلسفه و مبانی جرم‌انگاری تلاش کردند که این قیود را معرفی کنند، ولی هر قیدی گذاشتند، نشتی داشته است؛ مثلاً لیبرالیسم اصل ضرر به دیگری را معیار قرار داده است و می‌گوید که ضرر به دیگری جرم است. بعد از صد سال الان بسیاری از متفکران می‌گویند که به بهانه همین ضرر هر رفتاری که لیبرالیسم پیش‌تر مخالف جرم‌انگاری‌اش بود، دارد جرم‌انگاری می‌شود. لیبرالیسم قبلاً می‌گفت که دولت باید به لحاظ اخلاقی بی‌طرف باشد و رفتار غیراخلاقی را نباید محدود کند. آزادی بیان تا جایی که به دیگری ضرر بزند جایز است، ولی خلاف اخلاقیات و مقدمات اشکالی ندارد. الان به بهانه همان ضرر به دیگری، بیان علیه چیزهایی که تابو هستند، محدود شده است. می‌گویند چرا که تابعی از مسائل سیاسی

